

ДІАГНОСТИКА КРИЗОВОГО СТАНУ ТА ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА БАНКУ

На сучасному етапі діагностика кризового стану банку є однією з першочергових завдань, оскільки більшість банків України ще остаточно не вийшли з кризи. Фінансова криза в Україні і досі триває, що значним чином впливає на фінансовий стан банків України, з огляду на це виникає об'єктивна потреба у розробці теоретичних основ та практичних методик щодо антикризового управління банком.

Банківська система України є базовим елементом національної економіки, що здійснює перерозподіл фінансових потоків, реалізуючи важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових коштів і перетворення їх у реальний капітал. Виконуючи роль «кровоносної системи» економіки країни, банки є особливо вразливими під час кризових подій.

Слід зауважити, що для будь-якої банківської установи значну загрозу її діяльності несуть як внутрішні кризи, так і кризові явища, що зароджуються на рівні банківської системи. Саме тому врахування зазначеного у процесі антикризового управління банком є обов'язковою умовою його стабільного функціонування. Таким чином, у процесі антикризового управління банком пропонуємо враховувати такі види криз, що негативно впливають на банківську діяльність (рис.1.1)

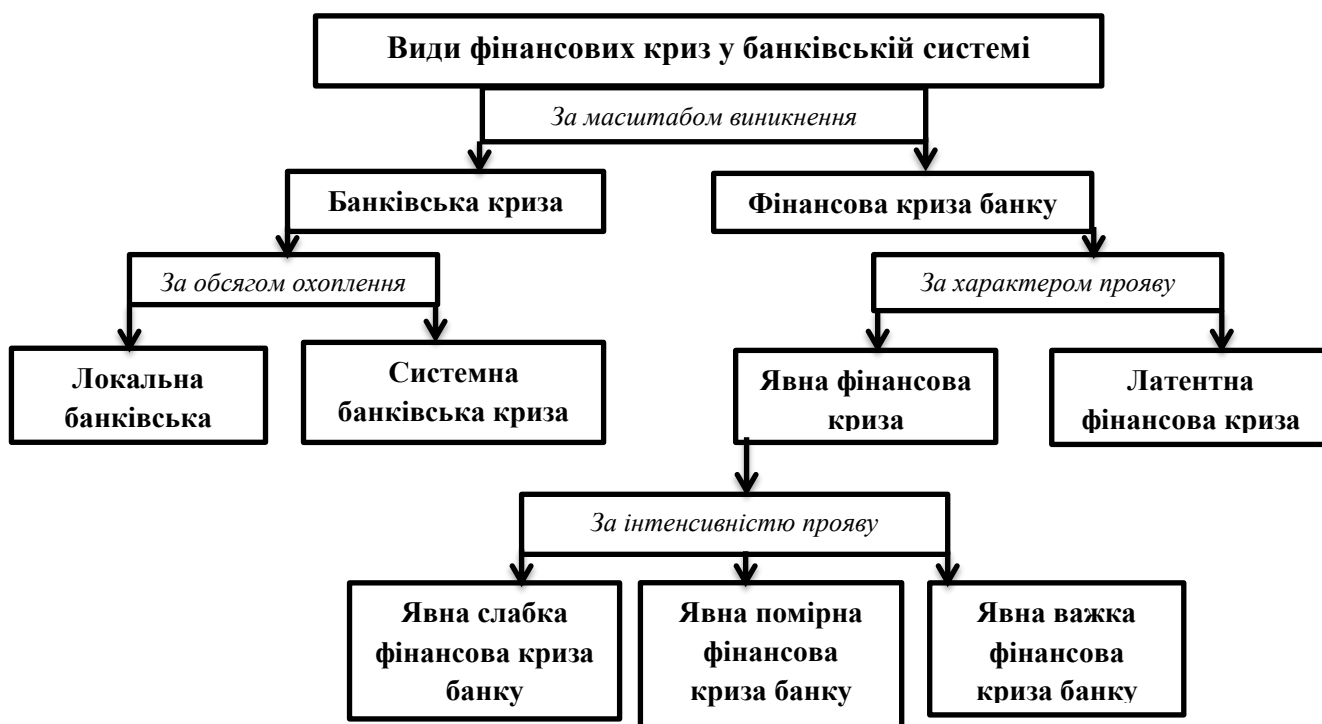

Рис.1.1 Класифікація видів фінансових криз, що виникають у банківській діяльності

Оцінка фінансової стабільності банку не може бути визначена як усереднена міра (на чому наголошує О. В. Галиць), бо така оцінка повинна враховувати як якісну складову зміни досліджуваного показника банківської діяльності, так і визначатися кількісно. Відповідну оцінку не можна розглядати як значення, що знаходиться в певних межах (прикладом таких робіт є дослідження В. В. Глуценка, М. М. Перешибкіна, В. С. Серби, О. В. Крухмаль), бо така оцінка значною мірою залежить від умов розвитку банку.

Отже, для розкриття методичного підходу щодо визначення оцінки фінансової стабільності розвитку банку доцільно запровадити непараметричні методи статистичного аналізу, які дозволяють узагальнити динаміку розвитку окремих сукупностей вибірок даних. Серед таких підходів особливої уваги заслуговує визначення так званого критерію Вілкоксона, який дозволяє проаналізувати зміни в аналізованих рядах даних на основі врахування рангів та їх сумарних значень між відповідними величинами різностей досліджуваних рядів даних, узятими в підсумку за модулем. Формула критерію Вілкоксона для великих вибірок по суті є універсальною і може застосовуватися в тому числі і вибірках середнього розміру. Вона виглядає так:

$$T = \frac{\left[\sum R_{\text{редк. знака}} - \frac{n \cdot (n+1)}{4} \right]}{\sqrt{\frac{n \cdot (n+1) \cdot (2n+1)}{24}}} \quad (1)$$

У цій формулі показник n означає кількість порівнюваних пар значень двох груп (пари, між якими обчислюються різниці). Ця ж формула закладена і в програму статистика. Тож, чим більшим є значення критерію Вілкоксона, тим більш різними є аналізовані ряди даних, та навпаки – чим меншим є значення критерію Вілкоксона, тим більш взаємною можна вважати динаміку досліджуваних рядів. Тобто, саме зміна знаків в досліджуваних тенденціях рядів даних і слугує ознакою стабільного розвитку що відбувається у значеннях відповідних рангів за критерієм Вілкоксона, а їх сумарний підсумок визначає ступінь стійкості з погляду стабільного розвитку банку.

Проведемо узагальнену оцінку фінансової стабільності на прикладі ПАТ "Альфа банк", оскільки підвищення нестабільності у країні, особливо під час подій у АР Крим та на Сході України, спонукало банк значно зменшити обсяги кредитування, що призвело до скорочення процентних доходів та переходу від агресивної кредитної політики до помірної.

ПАТ "Альфа банк" на сьогодні – один з системних універсальних банків України.

За допомогою програми «Статистика» було здійснено розрахунок даних показників (таблиця 1.2).

Оцінка щодо темпів зміни наданих кредитів і залучених коштів	Оцінка фінансової стабільності банку		
	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Критерій Вілкоксона (Статистика)	13	26	29
P-значення	0,8658	0,5337	0,7221

Таблиця 1.2. Оцінка фінансової стабільності ПАТ "Альфа банк"

Значення критерію Вілкоксона дозволяють проаналізувати стабільність банку з погляду окремих періодів його розвитку. Для цього, наприклад, можна визначити значення критерію Вілкоксона в розрізі окремих років з погляду обраної системи індикаторів банківської діяльності. Так, на рис. 1.3 подано оцінку фінансової стабільності ПАТ "Альфа банк" у короткостроковому періоді.

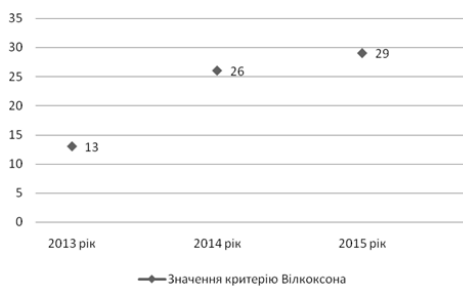

Рис.1.3. Динаміка критерію Вілкоксона щодо визначення фінансової стабільності ПАТ "Альфа банк" протягом 2013-2015 років

З рис.1.3 видно, що відповідні значення оцінки зростають, що є свідченням зниження стабільності розвитку досліджуваного банку. Перш за все, це пояснюється тим, що за 2013 рік обсяги наданих кредитів зменшувалися, а обсяги залучених ресурсів – збільшувалися. Таке позитивне перевищення в темпах зміни обсягів залучених ресурсів над темпами зміни обсягів наданих кредитів призводить до того, що з'являється прихована загроза можливого розвитку кредитного ризику (тобто є ймовірність виникнення так званого опосередкованого кредитного ризику). Таке зауваження пов'язано з тим, що в цьому разі частка залучених ресурсів недостатньо працююча, тож можливий розвиток процентного, або депозитного, ризику. Наслідком таких криз може бути недостатнє покриття відсотків за залученими ресурсами, і як наслідок, поступове зменшення ресурсної бази, що може призвести й до негативної динаміки темпів зміни обсягів наданих кредитів.

Отже, дивлячись на існуючу ситуацію в діяльності банківської системи України доцільно дати таке визначення антикризового управління – управління, спрямоване на передбачення небезпеки кризи, аналіз її симптомів і усунення загроз появи кризових ситуацій, а в разі їх появи – аналіз і прийняття швидких заходів ліквідаційного характеру з найменшими втратами та негативними наслідками.

Основними моментами, на які слід спиратися при розробці антикризового управління банківською установою, мають бути наступні:

- 1) оцінка якості кредитного портфелю, оскільки це є одним з головних показників того, з яким масштабом проблем може стикнутися найближчим часом той чи інший банк;
- 2) клієнтська база банківської установи – на даному етапі необхідно оцінити наскільки віддані клієнти банку, кількість клієнтів, число банкоматів;
- 3) імідж банку – оцінюється як суб'єктивне уявлення про якість послуг, надійність і спроможність виконувати власні зобов'язання;
- 4) наявність потужного акціонера, наприклад держави, або іноземної групи;
- 5) професіоналізм менеджменту банківської установи – базується на оцінці бізнес-моделі банку, жорсткості контролю виданих кредитів і структурі портфелю за типами позичальників;

б) готовність і можливості власників банку рятувати свою установу – аналіз фінансового стану материнських структур, важливість банківського сектору для їхнього бізнесу;

7) загальна фінансова стійкість – оцінюється з урахуванням якості кредитного портфелю та можливостями материнських структур підтримувати банк, при чому основними критеріями тут можуть бути капіталізація, адекватність капіталу, поточна ліквідність і графік погашення зобов'язань, у тому числі і швидкість відтоку депозитів фізичних осіб тощо.

Список використаних джерел:

1. Герасименко Р.А. Особливості формування фінансових ресурсів банків/ Р.А. Герасименко // *Фінанси України.* – № 6. – 2015. – С. 82-92.

2. Азаренкова Г.М., Головка О.Г. Новий підхід до визначення оцінки фінансової стабільності розвитку банку//*Вісник НБУ* – 2009 р.